

Zamiast wstępu	7
Rozdział pierwszy. Tajemnicze lądy Dalekiej Północy	11
Podróż Herodota trwa siedemnaście lat — Jego ziomek Pytheas pierwszy wyrusza na północne morza — Odkrywcze wyprawy Wikingów — Rozkwit i zmierzch „Zielonego Łądu” — Ludzie średniowiecza boją się Dalekiej Północy — Wielkie odkrycia geograficzne przypadają na koniec XV i początek XVI wieku — Gorączka złota	
Rozdział drugi. Północnymi szlakami do bogactw Dalekiego Wschodu	19
Najkrótsze drogi z Europy na Daleki Wschód prowadzą przez morza pokryte lodem — Angielskie ekspedycje w XVIII stuleciu — Nie wszystko jest złotem, co się świeci — Wyprawy Frobishera — Holenderscy kupcy szukają także drogi do Chin ponad Syberią — Barents musi zimować na Nowej Ziemi	
Rozdział trzeci. W poszukiwaniu nowych dróg	30
Podróże odkrywcze i tragiczny koniec Hudsona — „Nie ma przejścia z Oceanu Atlantyckiego na Ocean Spokojny” oświadcza Baffin — Niedostępne lody i morza Arktyki kryją olbrzymie bogactwa — Świetność i upadek „Miasta Tranu”	
Rozdział czwarty. Ku nieznanym wybrzeżom	39
Rosyjskie odkrycia geograficzne na Dalekiej Północy rozpoczynają się w XII wieku — Kozacy podbijają Syberię w XVI i XVII stuleciu — Dieżniew długo płynie do ujścia rzeki Anadyr — Straszne zimowanie — Nie spodziewane odkrycie — Kozacy pierwsi przepływają cieśninę między lądami Ameryki i Azji	
Rozdział piąty. Czy Azja łączy się z Ameryką?	45
Piotr Wielki śle do Arktyki liczne ekspedycje badawcze — Wielka Wyprawa Północna — Pierwszy rejs Beringa nie przynosi odpowiedzi na to pytanie — Daleka podróż okrętów „Świętoj Piotr” i „Świętoj Paweł” — Odkrycie Wysp Aleuckich i Alaski — Badania północnych wybrzeży Syberii obejmują obszar stu siedemdziesięciu stopni geograficznych — Ważne osiągnięcia Wielkiej Wyprawy Północnej — Półwysep Czukocki krainą wielkich bogactw naturalnych	
Rozdział szósty. Skute lodem wyspy Arktyki	63
Wyspy Nowosyberyjskie — Łowcy odkrywają wciąż nowe lądy na Morzu Wschodnio-Syberyjskim — Tajemnicza Ziemia Sannikowa — Nauka wyjaśnia zagadkę znikających wysp — Czy Ziemia Andriejewa istniała naprawdę? — Wyprawa Billingsa — Dziwne losy Wyspy Wrangla — Rozstrzygnięcie sporu — Związek Radziecki wytycza swe północne granice — Archipeląg spitsbergeński od dawien dawna nęci polarnych myśliwych — Wyprawa Cziczagowa — Najdalej na północ położone kopalnie węgla tętnią dziś życiem	
Rozdział siódmy. Daremne próby przeniknięcia w głąb arktycznych mórz	77
Anglia śle wciąż nowe wyprawy na Daleką Północ — Ross upiera się i zawraca — Franklin i Buchan daremnie próbują szczęścia — Parry w łodach Arktyki — Franklin	

ledwie uchodzi z życiem — Stary Ross nie rezygnuje — Odkrycie bieguna magnetycznego północnej półkuli ziemskiego globu — Zimowanie za zimowaniem. — U kresu sił — Nieoczekiwane spotkanie — Bellingshausen i Łazariew u wybrzeży nieznannej Antarkidy

Rozdział ósmy. Tajemnica zaginionych statków 98

Anglia podejmuje ostateczny atak na Arktykę — Co stało się z wyprawą Franklina? — Pierwsze ratownicze ekspedycje wracają z niczym — Wysoka nagroda pobudza słabnący zapał — Kilkanaście statków wypływa na poszukiwania — Mac Clure odkrywa Przejście Północno-Zachodnie, ale nim nie przepłynie — Czy załoga „Investigatora” przetrzyma czwarte zimowanie? — Czarny Pim — Spóźnione odkrycie — Tragiczna zagadka pozostaje nie rozwiązana — Niezwykła podróż statku widma

Rozdział dziewiąty. Międzynarodowy wyścig do bieguna 113

Czy morze wokół bieguna wolne jest od lodów? — Wyścig do północnego „krańca świata” znajduje najwięcej entuzjastów w Ameryce — Niepowodzenia wyprawy Kane’a nie odstrasza innych — Hayes wyrusza następny — „Polaris” wypływa na podbój bieguna — Katastrofa — Dryf na lodowej krze — Anglicy ślą nową wyprawę do Arktyki — „Biegun północny jest nie do zdobycia” oświadcza Nares — Niepowodzenia dwu niemieckich ekspedycji polarnych pod dowództwem Koldewaya

Rozdział dziesiąty. Dzieje dalekiego arktycznego archipelagu 131

Krapotkin miał rację — Austriacy biorą udział w wyścigu do bieguna — Załoga statku „Tegetthoff” odkrywa nieznaną ląd — Ziemia Franciszka Józefa bazą wypadów wypraw do bieguna — „Stella Polare” płynie na Daleką Północ — Cagni osiąga osiemdziesiąty szósty równoleżnik — Baldwin i Fiala powracają z niczym — Inne, pomniejsze wyprawy — Planowe badania olbrzymiego archipelagu zaczynają się w roku 1929

Rozdział jedenasty. Z Oceanu Atlantyckiego na Ocean Spokojny 146

Nordenskjöld długo przygotowuje się do wielkiej podróży — Zwycięski rejs „Vegi” trwa dwa lata — Tragiczny koniec wypraw Brusilowa i Rusanowa — „Tajmyr” i „Wajgacz” trzy lata walczą z lodami — Czy Przejście Północno-Wschodnie wzdłuż brzegów Syberii może stać się w przyszłości szlakiem komunikacyjnym?

Rozdział dwunasty. Białe piekło 153

De Long wypływa nie przygotowany na podbój bieguna — Więźniowie lodów — nierówna walka — Dryf w nieznanne — „Jeannette” idzie na dno — Do syberyjskich wybrzeży — Tragiczny marsz o głodzie — Jakuci nie rozumieją... — Każdy dzień przynosi nowe ofiary — Pomoc przychodzi zbyt późno — Ostatnie kartki z pamiętnika

Rozdział trzynasty. Wśród nocy i lodów 162

Sensacyjne odkrycie — „Nie płynę do bieguna, zaniosą mnie tam lody” oświadcza Nansen — „Fram” wypływa na wody Północnego Oceanu Lodowatego — Powolny dryf niweczy śmiałe nadzieje — Nansen i Johansen próbują pieszo osiągnąć bieguna — Marsz po lodach jest bardzo uciążliwy — Osiemdziesiąty szósty równoleżnik kresem pieszej wędrówki — Zagubieni wśród lodów — Przygoda za przygodą — Co jest groźniejsze: niedźwiedzie czy morsy? — Przymusowe zimowanie — Przypadkowe spotkanie — Stosy depezy w małym urzędzie pocztowym — „Fram” powraca szczęśliwie z długiej podróży

Rozdział czternasty. Pierwszy Międzynarodowy Rok Polarny 182

„Wyścig do bieguna jest szaleństwem” — oświadcza Weyprecht — Apel uczonego austriackiego budzi oddźwięk w kołach naukowych — Pierwszy Międzynarodowy Rok Polarny (1882—1883) — Wkład Polaków w badania arktyczne tego okresu — Czy pierwszy międzynarodowy wysiłek o charakterze naukowym spełnił pokładane w nim nadzieje? — Tragiczne dzieje amerykańskiej wyprawy Greeley’ego — Daremne oczekiwania na pomoc z kraju — Orgie głodu — „Zostało nas tylko siedmiu...”

Rozdział piętnasty. Fanatyk bieguna północnego 190

Urok Dalekiej Północy wciąż działa — Peary poświęca dwadzieścia kilka lat na dotarcie do bieguna — Eskimoscy łowcy — nauczycielami — Pasma niepowodzeń — Trudy mar-

szu do sławy — Wreszcie u celu — „We wszystkich kierunkach jest południe. Jeden dzień i jedna noc tworzą tutaj jeden rok...” — Niedokończony pomiar — Straszna niespodzianka — Prawda o rywalu	
Rozdział szesnasty. Wielka wyprawa na małym statku	200
Kto śmie przerwać ciszę dalekich wód Przejścia Północno-Zachodniego? — Kim jest Roald Amundsen? — Wielka wyprawa na małym statku — Dwa przymusowe zimowania „Gjøi” dobrze służą nauce — Wyznaczenie położenia bieguna magnetycznego północnej półkuli Ziemi — Pożyteczne sąsiedztwo — Dalej na zachód! — Zasłużone zwycięstwo — Następcy Amundsena	
Rozdział siedemnasty. Nową ofiarą bieguna północnego	203
Trudne dzieciństwo Siedowa — A jednak na czele arktycznej wyprawy! — Walka z przeciwnościami — „Świataja Foka” wypływa zbyt późno — Dwie noce polarne w okowach lodu — Załoga cierpi głód i chłód — Piesza wędrówka do bieguna — Siedow u kresu sił — Tragiczny koniec — Uciążliwy powrót statku — Niespodziewane spotkanie	
Rozdział osiemnasty. Bohaterski szturmanci walczą do upadłego	215
„Świataja Anna” w złej chwili wypływa na północne morze — Uciążliwy dryf — Przymusowa bezczynność rodzi niesnaski — Albanow opuszcza statek — Straszny marsz po lodzie — Z dnia na dzień maleje grupa wędrówców — Ziemia! — Gdzie są towarzysze? — Nareszcie na Półwyspie Flory — Statek na horyzoncie! — Co nauka zawdzięcza bohaterskiej postawie szturmanta?	
Rozdział dziewiętnasty. Drugi Międzynarodowy Rok Polarny	230
Naukowcy domagają się dokładnych danych z północnych obszarów ziemskiego globu — Drugi Międzynarodowy Rok Polarny (1932—1933) — Pierwsza polska wyprawa polarna pracuje na Wyspie Niedźwiedziej — Zwykły dzień pracy — Polacy badają Ziemię Tarella na Spitsbergenie (1934) — Kartki z pamiętnika uczestników wypraw — Znowu na Spitsbergenie (1936) — Fragmenty dzienników podróży — Polacy na Grenlandii (1937) — Czym jest lądolód? — Plaga komarów — Polscy glaciolodzy na lodowcach Svalbardu (1939)	
Rozdział dwudziesty. Szlak morski ponad Syberią na usługach człowieka	251
Technika zwycięża powoli wszystkie przeszkody — Wykorzystanie wielkich bogactw Dalekiej Północy sprawą państwowej wagi dla Związku Radzieckiego — Pionierska wyprawa „Sibiriakowa” — Jednym rejsom z Murmańska do Cieśniny Beringa — Naukowe i praktyczne znaczenie wyprawy — Zarząd Główny Północnej Drogi Morskiej i jego zadania — Nowa era w dziejach podboju Arktyki	
Rozdział dwudziesty pierwszy. Bohaterska epopeja	257
„Czeluskin” płynie śladem „Sibiriakowa” — Pierwsza próba ogniowa na Morzu Karskim — Przymusowy dryf — Groźba zimowania — Katastrofa — Obóz na krze lodowej — Samoloty śpieszą na pomoc — Tam gdzie lądowanie jest zgubą — Burze i zamiecie śnieżne nie dopuszczają pilotów do obozu — Czy zdoła się wszystkich uratować? — „Życie w obozie to życie na wulkanie” — Wyratowani! — Północna Droga Morska normalną trasą komunikacyjną — Trzy linie i trzy cyfry — Energia atomowa służy człowiekowi na Dalekiej Północy — Łamacz lodu „Lenin” rozpoczyna nową erę w arktycznej nawigacji	
Rozdział dwudziesty drugi. Pierwsze loty nad śniegami	273
Od dawien dawna polarnicy marzą o statkach powietrznych — Czy wyprawa Andrégo graniczy z szaleństwem? — Balonem kulistym na podbój bieguna — Wadliwy start — Gołąb pocztowy — Brak wieści o zaginionych — Trzydzieści trzy lata ciszy — Przypadkowe odkrycie na wysepce archipelagu spitsbergeńskiego — Martwy obóz budzi sensację w całym świecie — Z trudem odczytane kartki pamiętnika mówią o tragedii pierwszych aeronautów	
Rozdział dwudziesty trzeci. Skrzydła nad Arktyką	286
Międzynarodowe Towarzystwo Badań Arktyki z Powietrza — Kto pierwszy wzbił się nad	

lodami na maszynie cięższej od powietrza — Pionierskie loty Nagórskiego — Radzieckie samoloty na Dalekiej Północy i ich piloci — Ile jest fok na Morzu Białym? — Babuszkini przyjaciele myśliwych — „Sowieckij Siewier” walczy z zamiecią na trasie Władywostok-Leningrad (1928) — Każdy rok przynosi nowe osiągnięcia polarnego lotnictwa — Olbrzymie przestrzenie Arktyki maleją — Lotna inspekcja Zarządu Północnej Drogi Morskiej — „Latające obserwatorium” i jego zadania — Czerewiczny ląduje po „drugiej stronie” bieguna (1941)	
Rozdział dwudziesty czwarty. Niezlomny Wiking	300
Podróż na „Maud”, czyli pięć lat ciężkich zmagañ z lodami Arktyki — Amundsen traci samolot i pieniądze, ale nie opuszczają go odwaga i wiara w zwycięstwo — Na hydroplanach do bieguna — Przymusowe wodowanie — Obie załogi muszą pomieścić się w jednej maszynie — Dwadzieścia cztery dni w lodowej pułapce — Jak budowano pola startowe? — Ostatnia próba nie zawodzi — Któż w Norwegii nie zna Amundsena?	
Rozdział dwudziesty piąty. Powietrzny wyścig do bieguna	313
Samolot Byrda pierwszy przelatuje nad biegunem — Amundsen organizuje nową wyprawę powietrzną — „Norge” przelatuje z Europy do Ameryki pod biegunem — Trzy flagi wśród wiecznych lodów — Nobile daje się we znaki wielkiemu Norwegowi — Dokończyć życie w ciszy domowego ogniska — oto marzenie Wielkiego Roalda	
Rozdział dwudziesty szósty. Czterdzieści osiem dni wśród lodów	321
Nobile zazdrości innym sukcesów polarnych — „Italia” także startuje do bieguna — Kilka słów o locie — Katastrofa — Obóz na krze — Najważniejszy jest radiotelegrafista — Radioamator z Syberii i pierwsze sygnały SOS — Samoloty i statki śpieszą na pomoc rozbitkom — Amundsen pierwszy odpowiada na apel — Bohaterska śmierć — Piloci rezygnują — „Krasin” płynie pełną parą — Tajemnicza śmierć Malmgreena — Pomoc przychodzi w ostatniej chwili	
Rozdział dwudziesty siódmy. Na wodach Zatoki Cichej	335
„Im później wyruszymy na tę wyprawę, tym pewniejsi będziemy jej wyników” — Naukowa ekspedycja na sterowcu „Graf Zeppelin” — Spotkanie dwu olbrzymów polarnych na Ziemi Franciszka Józefa — Łamacz lodu „Małygin” zabiera pocztę od sterowca pod osiemdziesiątym równoleżnikiem — Sto dziesięć godzin zamiast trzech lat	
Rozdział dwudziesty ósmy. Samolotem i łodzią podwodną do bieguna	340
Jak dopomóc rolnikom? — Wilkins postanawia poświęcić się badaniom polarnym — Śmiałe wyprawy lotnicze — Pomiar głębokości oceanu — Fantastyczny pomysł — „Wyprawa pod lodami musi dojść do skutku” oświadcza żądna sensacji prasa — „Nautilus” płynie do bieguna nie przygotowany — Pasma katastrof — Dowódca nie rezygnuje — Udręki podróży — Nareszcie odwrót — „Dziurawa puszka po konserwach” dobija szczęśliwie do portu — Po dwudziestu sześciu latach inny „Nautilus” dociera pod lodami Północnego Oceanu do 87° szerokości północnej	
Rozdział dwudziesty dziewiąty. Na krze lodowej	350
Uczeni wciąż narzekają na brak materiałów z obszarów Basenu Arktycznego — Polarnicy radzieccy postanawiają założyć stację naukową na biegunie — Jak dowieźć wyprawę? — Lot czterech olbrzymów — „Pod nami biegun!” — Papanin i jego towarzysze — Praca, praca praca — Dryf w ciemnościach nocy polarnej — Sztormy i burze kruszą krę — Łamacze lodów płyną na pomoc — Ocaleni! — Stacja „Siewiernyj Polius-1” wypełnia powierzone jej pionierskie zadanie	
Rozdział trzydziesty. Loty transpolarne	372
Najkrótsza droga ze Związku Radzieckiego do Stanów Zjednoczonych prowadzi ponad biegunem — Śmiały lot ekipy Czkałowa — Tłusta plama przyczyną niepokoju. Czyżby katastrofa? — Groźne obmarzanie — „ANT 25” nad lodami bieguna północnego — Pierwsza część zadania wykonana — Światowy rekord lotu na odległość — „Lecimy pierwsi, ale na pewno nie ostatni” — Śladami towarzyszy — Ekipa Gromowa ucieka przed burzą — Jedenastcie i pół tysiąca kilometrów w powietrzu	

Rozdział trzydziesty pierwszy. Biała zagadka	381
Trzeci z kolei leci Lewaniewski — „Lot przebiega w ciężkich warunkach” — donosi radiostacja samolotu — Cisza w eterze — Nikt nie chce uwierzyć w katastrofę — Poszukiwania na wielką skalę — Wodopianow znów nad biegunem — Ciemności nocy polarnej utrudniają akcję ratowniczą — Wszystko na próżno — Pochłonięci przez białą pustynię	
Rozdział trzydziesty drugi. Osiemset dwanaście dni wśród lodów	390
„Małygin” i „Georgij Siedow” więźniami lodów na Morzu Wschodnio-Syberyjskim — Przymusowy dryf — Samoloty śpieszą na pomoc — Trzydziestu trzech ludzi i trzy statki — „Jermak” osiąga osiemdziesiąty trzeci równoleżnik — „Georgij Siedow” sam wśród lodów — Dni walk na śmierć i życie — Zaledwie trzysta osiemdziesiąt kilometrów dzieli wyprawę od bieguna — Trzecie zimowanie — Na statku wre praca — Nareszcie wolni	
Rozdział trzydziesty trzeci. Pożoga wojny nad Arktyką	405
Wielkie znaczenie Dalekiej Północy w okresie drugiej wojny światowej — Tajne hitlerowskie stacje meteorologiczne na Grenlandii — Północna Droga Morska celem zaciętych ataków wroga — Prace radzieckiego wywiadu lodowego obejmują coraz rozległjsze obszary — Okres powojenny — „N-331” z ekipą Titłowa nad wodami Północnego Oceanu Lodowatego	
Rozdział trzydziesty czwarty. Pływające wyspy lodowe	418
Samoloty, łodzie podwodne i statki Zachodu na wodach Dalekiej Północy — „Operation Musk-OX” — Łamacze lodu „Est Wind” i „Edisto” osiągną osiemdziesiąty piąty równoleżnik — SOS, kra pęka — Nieznany ląd czy zwykła góra lodowa? — Target-X nie jest jedyną lodową wyspą — Amerykańska stacja badawcza na T-3 — „Startujemy” z radarem czy bez radaru — Ciężkie dni rekonesansowej grupy — Niezmienna trasa lodowego kolosa	
Rozdział trzydziesty piąty. Grenlandia terenem badań naukowych	433
Największa wyspa świata gigantyczną fabryką lodowców — Eskimosi dzielnie pomagają badaczom — Wyprawa Wegenera ustala pierwszą grubość lodowej pokrywy — Tajne hitlerowskie stacje meteorologiczne na wybrzeżach Grenlandii — Kurs Nord — Francuzi na grenlandzkim lądolodzie — Wyprawy Expéditions Polaires Françaises w latach 1948—1953 — Kilka słów o »Eismitte« Wegenera — Wielka Międzynarodowa Wyprawa Glacjologiczna rozpocznie swe prace w roku 1959 — Eskimosi z Thule osiedlają się jeszcze dalej na północy	
Rozdział trzydziesty szósty. Atak na biegun trwa	456
Niespodziewane odkrycie radzieckiej wyprawy hydrologicznej — Potężny szczyt górski na dnie Północnego Oceanu Lodowatego — Dalsze badania Grzbietu Łomonosowa — Nowa stacja polarna „Siewiernyj Polius-2” dryfuje z lodami — Samotna podróż opuszczonego przez ludzi obozu — Rozwój życia na Dalekiej Północy stawia przed nauką wciąż nowe wymagania — Do Arktyki wyruszają liczne wyprawy badawcze — Wyspa Dicksona bazą wypadową — Lotnicze ekipy meteorologów pracują wśród lodów — Jak przeprowadza się dziś pomiar głębokości oceanu? — Nocny lot — Nowe stacje na krach dryfujących po oceanie — Rok 1956 przykrą niespodzianką dla żeglugi polarnej	
Rozdział trzydziesty siódmy. Międzynarodowy Rok Geofizyczny 1957—1958	481
Naukowcy nie chcą odczekiwać pięćdziesięciu lat — Międzynarodowy Rok Geofizyczny zamiast Trzeciego Roku Polarnego — Badania naukowe obejmują: bardzo wysokie warstwy atmosfery, powierzchnię ziemi i jej wnętrze — Udział Polski w M.R.G. — Polska stacja w Hornsundzie na Spitsbergenie — Ponad osiemdziesiąt placówek naukowych M.R.G. pracuje w Arktyce — Cały świat oczekuje wyników badań tego największego międzynarodowego wysiłku uczonych — Przedłużenie prac M.R.G. do końca roku 1959	

Kilka wiadomości o Arktyce	499
--------------------------------------	-----

Co nazywamy Arktyką — Klimat — Biegun zimna — Głębie Północnego Oceanu Lodowatego — Prądy morskie i góry lodowe w Basenie Arktycznym — Temperatura i zasolenie wody morskiej — Ocieplenie na Dalekiej Północy — Kurczenie się lodowców — Wieczna marzłość — Magnetyzm ziemski — Zorza polarna — Flora i fauna

Arktyka w cyfrach	554
Objaśnienia	555
Wykaz ważniejszych wydarzeń w historii Arktyki	566
Bibliografia	572
Indeks nazwisk	575
Indeks nazw statków morskich i powietrznych	581